

Editorial: Vyčpěl duch vědeckých společností?

Editorial prvního čísla každého ročníku PedOr bývá tradičně prostorem pro sdílení vizí a názorů zrcadlících dění v redakci časopisu, případně celé (České pedagogické) společnosti. Zatímco před rokem jsme ve rmutně laděném editorialeu řešili otázku udržitelnosti financování Pedagogické orientace, letošní bilanční poselství je ve znamení klidu a konsolidace. Zeštíhlovací kúra, kterou náš časopis prošel, se projevila tím, že se finanční rozpočet Pedagogické orientace navrátil zpět do černých čísel. Připomeňme, že zeštíhlení spočívalo ve snížení periodicity PedOr z šesti čísel vydávaných v jednom ročníku na čtyři. Toto opatření umožnilo významně snížit finanční náklady zejména na tisk a poštovné. Navzdory snížené periodicitě se nám podařilo zachovat všechny zdroje financování časopisu v nezměněné výši, což je taktéž nutno ocenit. Děkujeme tímto Radě vědeckých společností za poskytnutou dotaci a současně jsme vděční také členům České pedagogické společnosti, kteří se prostřednictvím svých členských příspěvků nemalou částkou podílejí na vydávání PedOr.

Nahlédneme-li pod pokličku redakce, aktuálně zde rezonují tři klíčové existenciální otázky: Jak dlouhodobě dělat kvalitní a reprezentativní pedagogický časopis? Jak ho uživit? A jak z toho ještě zároveň mít dobrý pocit?

Jsme si vědomi, že autoři zamýšlející se nad tím, v jaké platformě by bylo žádoucí publikovat, nejvíce hledí na reputaci zvažovaných časopisů. Dlouhodobě se proto snažíme, abychom na stránkách PedOr pedagogickým problémům brali berličku všednosti, punc banality a otvírali autorům i čtenářům oči – pakliže o to stojí, a je-li tomu třeba. To od autorů, čtenářů, recenzentů i redaktorů mnohdy vyžaduje vystoupit z komfortní zóny a vydat se vstříc dalšímu rozšířenému porozumění. Jsme přesvědčeni, že právě tento přístup, náročný na čas a tvrdou práci, stojí v pozadí vzniku originálních myšlenek a poznatků, které jsou pro pověst časopisu klíčové.

Ozdobou kvalitního pedagogického časopisu by měly být texty relevantní pro pedagogickou teorii i praxi a současně bytelně usazené do širšího kontextu pedagogických a příbuzných věd. Zmíněná věta může na první pohled znít jako floskule. Současně ale reaguje na problém neostré hranice mezi nadčasovými, originálními a přelomovými texty a pseudovědeckými traktáty, které si zřejmě nikdo se zájmem nepřečte. Tím, jak se výzkumníci v pedagogice specializují a uzavírají ve svých nikách (mnohdy jednočlenných), rozvolňují se vazby mezi příslušníky profesního společenství a ochabuje profesní diskuse. Současně se tím oslabuje pozice pedagogiky jako významné společenské vědy s národním

i mezinárodním dopadem. V době, kdy je vědecká úspěšnost podmiňována až hnidopišskou specializací v určité dílčí vědecké doméně, je nutné hledat ideovou oporu pro legitimizaci existence časopisu, který se profiluje pokud možno obecně a veskrze lokálně. Jako jeden z důvodů, proč může být vydávání časopisu typu PedOr prospěšné, je sportem inspirovaná úvaha o tom, že jakýkoli mezinárodní úspěch je podmíněn vysokou kvalitou národních soutěží. Kvalitní národní soutěž (rozuměj kvalitní pedagogický časopis vydávaný převážně v češtině) musí být s to nabídnout podmínky, které umožní všem typům hráčů se žadoucím způsobem rozvíjet.

V případě Pedagogické orientace je nepochybné, že bez zázemí České pedagogické společnosti by PedOr pouze balancovala na hraně přežívání. Tento mód je ostatně typický pro časopisy, které vznikají tzv. na koleni. Česká pedagogická společnost je garantem vědecké vážnosti Pedagogické orientace a současně také její existenční jistotou. To se následně přímo i nepřímo projevuje v kultivaci (nebo chcete-li orientaci) celého oboru. Lapidárně řečeno, kondice Pedagogické orientace je přímo úměrná kondici České pedagogické společnosti. V této myšlence je skryt důležitý morální apel určený paradoxně zřejmě někomu, kdo tyto řádky nečte.

Zdá se, že étos vědeckých společností poněkud vyčpěl. Úvahy o „cechovní“ hrdosti, pospolitosti a sounáležitosti dnes nelákají. Sdružování, angažovanost, povědomí o spojenectví, solidarita, sdílení, hájení společných zájmů jsou pro současnou nastupující generaci pedagogických výzkumníků deformovanou kafemlejnkou veskrze nic neříkající slogany. Nechuť k (oficiálnímu) organizování a spolčování je patrně důsledkem vypjatého individualismu 90. let, v němž mladší generace současných pedagogů vyrůstala. Necítí nutnost podporovat činnosti oficiálních a tradičních vědeckých sdružení, neboť jim v době internetu v podstatě nic hmotného nepřináší.

Navzdory bohaté spolkové činnosti v regionech, vydávání PedOr a konferenčních sborníků, organizování konferencí a dalších odborných setkání je Česká pedagogická společnost stále některými pedagogy vědomě či nevědomě vnímána s jistou ironií či despektem zpravidla doprovázeným povzdechem o potřebě jejího oživení. Jedná se o nezničitelné klišé, které patrně nelze přemoci žádnými dostupnými prostředky. Je tomu tak zřejmě proto, že jakákoli rychlá změna viditelná na první pohled je obtížná, neboť tradiční vědecké společnosti mají jasně danou hierarchii a strukturu, v níž se obtížně prosazují inovace, pro něž není vyjednáno všeobecný konsenzus. A jelikož v nejvyšších grémiích vědeckých spolků se většinou realizují silné osobnosti různého smýšlení

a názorových orientací, může se navenek jevit, že vědecké společnosti stále přešlapují na místě. Není tomu ale tak, neboť většina argumentačně bohatých diskusí a koncepčních rozhodnutí zůstává řadovým členům skryta.

Důležitým úkolem Hlavního výboru Společnosti – nově ustaveného po volbách na letošním březnovém Sjezdu Společnosti – bude explicitně zformulovat vizi pro práci a rozvoj Společnosti v nadcházejícím čtyřletém funkčním období. Nesporně je v mnoha ohledech na co dobrého navazovat z období předchozích. Se změnami ve složení Hlavního výboru a na pozici předsedy Společnosti bude ale také příležitost hledat nové cesty naplňování poslání Společnosti, které je v obecné rovině podporovat rozvoj pedagogických věd a příbuzných oborů i uplatňování jejich poznatků v praxi.

Vůle angažovat se a ovlivňovat společenské dění „zespodu“ nechybí zejména mladé generaci pedagogů. Různé aktuálně viditelné iniciativy za obrodu učitelského vzdělávání jsou toho důkazem. Možná je to právě potřeba vymezit se vůči establishmentu, případně vyjádřit nespokojenost se stavem Společnosti či celého oboru, která často představuje důvod, proč nevstoupit do České pedagogické společnosti. Zajímavé je, že osoby programově odmítající jakékoli organizované a institucionalizované spolčování jsou často závislé na podmínkách, které jim Česká pedagogická společnost vytváří například tím, že podporuje vydávání *Pedagogické orientace*. *Pedagogická orientace* jako významný lokální reprezentant oboru se pochopitelně nechce uzavírat vůči rukopisům autorů, kteří nejsou členy České pedagogické společnosti. Největším zájmem oboru je nekádovaná kvalitní věda spočívající v řešení problémů relevantních pro praxi. S tím je spojeno institucionalizované profesní sebevědomí (reprezentované například tímto časopisem) a sebeúcta, v pedagogice tolik potřebná.

Být nezávislý je in. Na poli vědy je ovšem téměř nemožné dlouhodobě dosahovat větších úspěchů bez zapojení se do profesních společenství a struktur. Přitom členství v České pedagogické společnosti v podstatě obnáší pouze souhlas s jejím programovým prohlášením (stanovami), v němž skutečně není nic patologického. Členské příspěvky v pokladně České pedagogické společnosti jsou ostatně důvodem, proč *Pedagogická orientace* navzdory zeštíhlovací kúře v poslední době poněkud zesílila. Je to znamení, že časopis je po všech stránkách v dobré kondici. Doufejme, že tomu tak bude co nejdéle. Dobrá finanční situace České pedagogické společnosti je podmínkou, aby *Pedagogická orientace* přinášela originální odborné poznatky a podněcovala radost z práce autorů, čtenářů a v neposlední řadě také týmu lidí, kteří se na vzniku časopisu podílejí.

Petr Knecht a Petr Najvar